

KAN VI STOLE PÅ OVERLEVERINGEN AV DET NYE TESTAMENTET?

Det nye testamentet, en samling med 27 kristne bøker og brev, ble opprinnelig skrevet i det første århundret. Det ble skrevet hovedsakelig på gresk (unntatt Matteus evangelium og sannsynligvis brevet til Hebreerne som også ble skrevet på hebraisk). Siden det første århundret har Det nye testamentet blitt kopiert for hånd. Men kan vi stole på overleveringen av denne teksten?

Hvorfor stiller vi dette spørsmålet? Fordi vi har tre ting vi må forholde oss til. For det første har vi ikke originalen eller den opprinnelige teksten. For det andre har vi et stort antall håndkopier, som nærmer seg 6000. For det tredje har vi mange forskjeller mellom håndkopiene. Så hvor nøyaktig har avskriverne kopiert teksten? Har det sneket seg inn endringer som har forvrent selve budskapet? Disse spørsmålene er viktige å stille, og bør undersøkes nøye gjennom å se på teksthistorien til NT siden de første kopiene.

Forskere har undersøkt teksthistorie i lang tid. Vi må derfor se på hva de har funnet for å forstå hva som egentlig har skjedd i århundrenes løp. Akkurat som gode etterforskere har et åpent sinn og er grundige i sitt arbeid når de skal se på en vanskelig sak, ønsker vi også ha samme innstilling når vi gjennomgår bevismaterialet og ser på viktige detaljer for å få oversikt over overleveringen av NT. Men før vi ser

på dette må vi bli kjent med avskriftene. Disse er «øyenvitner» til den opprinnelige teksten.

HÅNDKOPIER TIL DET NYE TESTAMENTET

Ifølge *Institut für neutestamentliche Textforschung* (INTF) i Münster, Tyskland, som har ansvaret for å identifisere og katalogisere håndskriftene til NT, er det nå 5898 greske håndskrifter til sammen (se rammen *Antall greske håndskrifter*). Forskere deler disse inn i 4 kategorier: papyrus håndskrifter, majuskel håndskrifter, minuskel håndskrifter og leksjonarer (også kalt bibeltekstbøker). La oss nå bli bedre kjent med disse før vi gjennomgår spørsmålene vi stilte innledningsvis.

Papyrushåndskrifter er de eldste håndskrifter vi har tilgang til, og er fra det 2. århundret frem til rundt det 7. århundret. Antallet vi har i dag er 140, hvorav noen finnes i veldig små biter eller fragmenter.

ANTALL GRESKE HÅNSKRIFTER

Papyrus	140
Majuskler	323
Minuskler	2951
Leksjonarer	2484
Totalt	5898

Kilde: *Institut für Neutestamentliche Textforschung*
ntvmr.uni-muenster.de
(Sjekk 30. september 2019)

Som ordet antyder er skrivematerialet fra papyrusplanter fra Egypt, som var veldig utbredt i antikken. Den eldste daterte papyrushåndskriften er en liten sak på størrelse med et visittkort, og er i fragmentert form. Den har navnet *Rylands Library Papyrus*, kjent som *Papyrus 52*¹. Det er skrevet på begge sider av papyrusarket. Innholdet er fra noen vers av Johannes evangelium kapittel 18 (vers. 31-33 forsiden, og vers. 37 og 38 på baksiden). Den har blitt studert siden den ble identifisert og funnet i midten av 1930-årene. Vi har også andre viktige papyrushåndskrifter, som P45 som inneholder deler av de 4 evangeliene og Apostlenes gjerninger, og som daterer seg fra 300-tallet. P46 er også veldig interessant, og den inneholder mesteparten av Paulus brev, inkludert brevet til Hebreerne, og dateres til ca. 200-tallet. De papyrushåndskriftene vi har omtalt nå var en del av en kodeks (les mer om Kodeks i rammen under). Det er mange av disse håndskriftene i dag, og forskere snakker om Bodmer samlingen, Chester Beatty samlingen, og Oxyrhyn-

chus samlingen, sistnevnte funnet 1897 i Egypt. Papyrushåndskriftene er blitt grundig gjennomgått av flere forskere, og kan hjelpe oss til å forstå hvordan teksten så ut i de tidligste utgavene².

Majuskelhåndskrifter er skrevet med store bokstaver (derav ordet majuskel) uten mellomrom, og er fra ca. 300-tallet og frem til ca. 1000-tallet. Her er det brukt pergament (dyreskinn) som skrivemateriale, og disse var mer solide og varte lenger. Vi har 323 av disse, derav en del store og flotte kodekser. De mest kjente er *Codex Sinaiticus*³ og *Codex Vaticanus*, som begge er fra 300-tallet og er blitt grundig undersøkt av forskere. *Codex Sinaiticus* er det eldste komplette håndskrift av NT vi har. En annen viktig håndskrift er *Codex Bezae Cantabrigensis* fra 400-tallet, som har de 4 evangeliene samt apostlenes gjerninger, og er skrevet både på gresk og latin⁴.

Minuskelhåndskrifter utgjør mesteparten av de greske håndskriftene til NT, og det er nå 2951 av disse. De er fra

² *The Early Text of the New Testament*, Charles E. Hill, Michael J. Kruger (2012).

³ *Scribal Habits of Codex Sinaiticus*, Dirk Jongkind (2007).

⁴ *Codex Bezae: An Early Christian Manuscript and its Text*, David C. Parker (2008). Det er også en del av vers 11-14 i 3. Johannes kun på latin.

¹ Det er ikke alle forskere som er enige i at *Papyrus 52* er den eldste håndskriften til NT etter nyere studier. Se artikkelen *The Use and Abuse of P52: Papyrological Pitfalls in the Dating of the Fourth Gospel*, publisert i *Harvard Theological Review* av Brent Nongbri (2005).

KODEKS Antikkens bok var i form av en kodeks. I en kodeks er blad (enten papyrus, pergament eller papir) sydd sammen og brukt som dagens bok. Dette gjorde det lettere å ta med, å lese og finne frem i, i motsetning til bokrullene. De fleste kristne dokumenter fra NT er i kodeks form, i motsetning til andre verk fra antikken. Så de kristne var blant de første som tok kodeksen i bruk.

ca. 900-tallet og frem til ca. 1700-tallet. Her er selve skriften blitt utviklet til små og kursive bokstaver med ligaturer, som ligner på løkkeskrift. Disse håndskriftene er flotte å se på med fine dekorasjoner, og flere med kommentarer rundt teksten. En av disse er Minuskel 1 fra 1200-tallet som inneholder hele NT unntatt Åpenbaringsboken. Denne var en av få håndskrifter som den store humanisten Desiderius Erasmus brukte når han ga ut sitt gresk-latinske NT i 1516. *Minuskel 1* er den fremste av det forskere kaller *Familie 1*⁵, og inneholder følgende minuskelhåndskrifter: 1, 118, 131, 205, 209, 1582⁶. Disse refererer til beslektede håndskrifter, og er viktige minuskelhåndskrifter fra denne kategori.

Leksjonarer er interessante, og vi finner 2484 av disse. Leksjonarer, også kalt Bibeltekstbøker, har passasjer satt sammen med parallelle beretninger av evangeliene, Apostlenes gjerninger og Paulus brev.

⁵ Forskere har identifisert noen minuskelhåndskrifter til å ha lignende lesemåter, og har derfor gruppert disse i det de kaller *Familie*. Eksempel på disse er *Familie 1* (hvor minuskel 1 er den fremste) og *Familie 13* (hvor minuskel 13 er den fremste).

⁶ Nestle-Aland 28, under *Introduction* sid. 62 (2012).

De ble lest høyt i kirken i høytider og på søndager. Leksjonar 60 (forkortet *l60*) er et viktig håndskrift som inneholder passasjer fra de 4 evangeliene og Apostlenes gjerninger, og dateres til år 1022 ifølge sluttnoten til leksjonar 60.

Nå som vi har tatt en kort gjennomgang av disse fire kategoriene av håndskrifter, er vi bedre forberedt til å begi oss inn på selve spørsmålene. Ettersom vi ikke har den opprinnelige teksten til noen av de 27 bøkene, hvor nøyaktig har teksten da blitt kopiert? Hvorfor er det forskjeller mellom håndskriftene? Det faktum at det er forskjeller mellom kopiene gjør at vi må granske og forsøke å forstå disse forskjellene, ja grundig analysere dem.

FORSKERE BEGYNNER Å BELYSE FORSKJELLENE

Når trykkpressen kom i 1450 årene i Europa førte det til en revolusjon i måten budskapet ble formidlet og distribuert på. Før måtte man kopiere tekster for hånd og det var lett å gjøre feil, men når trykkpressen kom kunne man trykke et verk i flere tusen eksemplarer med akkurat samme tekst i alle kopier.

TEKSTVARIANTER SYNLIGGJØRES

Gutenberg

1455

Trykte greske NT

1516

Erasmus
1. utgave

1519

Erasmus
2. utgave

1522

Erasmus
3. utgave

1550

Robert
Estienne
(Stefanus)

1589

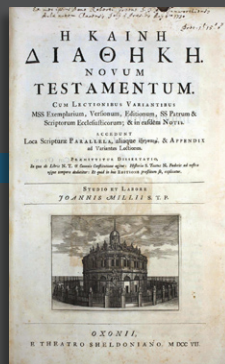
Theodore
Beza

1707

John Mill
*Novum
Testamentum*

100 greske håndskrifter
Ca. 30.000 varianter

MANGE TEKSTVARIANTER

Ca. 138.000
greske ord i NT

ca. 500.000 varianter

Desiderius Erasmus⁷ fra Rotterdam var den første som publiserte NT på gresk og latin i 1516, og ga ut 4 revisjoner i årene 1519, 1522, 1527 og 1535. Deretter var det en fransk trykker ved navn Robert Stephanus (eller Robert Estienne som han het på fransk), som sto bak flere utgaver av NT, både på latin og gresk. Han standardiserte versinndelingene i NT. Theodore Beza var en annen som brukte det som Erasmus og Stephanus hadde publisert, og lagde sin utgave av NT. Utgavene til Erasmus, Stephanus og Beza har blitt kjent som *Textus Receptus*⁸ (den mottatte tekst), og ble brukt av oversetterne av *King James Version* (1611).

Men det var en mann som skilte seg ut, og som viet 30 år av livet sitt til å

⁷ 2. utgaven av Erasmus fra 1519 var grunnlaget til Martin Luther oversettelsen av *Det Nye testamentet* til tysk i 1522. Tyndales komplette NT fra 1526 brukte 3. utgaven av Erasmus fra 1522.

⁸ Ordene *Textus Receptus* er hentet fra en gresk NT utgave til trykkeren Elzevir fra 1633. Følgende er skrevet i innledningen til denne utgaven: «Du holder derfor teksten, nå mottatt av alle» (på latin «Textum ergo habes, nunc ab omnibus receptum»). Stephanus utgave fra 1550 ble kalt av mange for *Textus Receptus*, ettersom den hadde flere tekstnoter med henvisninger til flere kilder, og nydelig gresk tekstfont som var lettere å lese en tidligere utgaver.

undersøke greske håndskrifter til NT. Han het John Mill⁹ og hadde studert ved universitetet i Oxford. Mill gav ut sin tekst av NT i juni 1707. Det var samme tekst som Stephanus hadde gitt ut i 1550, med noen få endringer. Mills utgave hadde med mange fotnoter som viste rundt 30.000 forskjeller mellom omkring 100 greske håndskrifter. Dette var det mange som reagerte på, og utgaven fikk mye kritikk og negativ omtale. Dessverre døde han bare 2 uker etter utgivelsen. Men fordi det var så mange forskjeller som ble belyst av John Mill, var det flere som begynte å undersøke hvorfor det var slik. La oss nå se hvor mange forskjeller vi finner i greske håndskrifter i dag, og hva disse forskjellene egentlig betyr.

MANGE FORSKJELLER KREVER FORSTÅELSE

Forskere har lenge visst at det er forskjeller mellom håndskriftene til NT, og det

⁹ Mer om John Mill kan leses på side 154 i boken *The Text of the New Testament, Its Transmission, Corruption and Restoration*, av Bruce M. Metzger og Bart D. Ehrman (2005).

TEKSTVARIANTER

UBETYDELIGE FORSKJELLER

Ca. **99,5%** er ubetydelige
Endrer ikke teksten eller betydningen

BETYDELIGE FORSKJELLER

Mindre en **0,5%** kan være av betydning
Kan endre teksten og dens betydning

er mange som har lurt på hvor mange det egentlig er. Det er det faktisk ingen som vet, da ingen har klart å granske og telle absolutt alle greske håndskrifter. Men det er gjort estimater som tilsier at det er ca. 500.000 tekstvarianter eller forskjeller mellom greske håndskrifter¹⁰. I rammen *Mange tekstvarianter* ser vi en graf som belyser antall forskjeller mellom greske håndskrifter og antall ord i NT. Forskere har skilt ut to hovedforskjeller, de som er ubetydelige og de som kan være betydningsfulle forskjeller. I rammen *Tekstvarianter* så vises det at det er mer enn 99% som er ubetydelige forskjeller, mens det er mindre en 0,5% som kan være av betydning¹¹.

¹⁰ *The Number of Variants in the Greek New Testament: A Proposed Estimate*, Peter J. Gurry (2016).

¹¹ *Revisiting the Corruption of the New Testament: Patristic, and Apocryphal Evidence*, Daniel B. Wallace (2011) kap. 1.

Som det kommer frem i rammen *Ubetydelige forskjeller* er det meste av disse stavemåter, bruken av den greske bestemte artikkelen og ord rekkefølge. Disse varianter endrer på ingen måte teksten eller tanken i hovedformidlingen av selve budskapet. Et konkret eksempel ser du i rammen *Ubetydelige forskjeller, Stavelser og rekkefølge* på side 6. Men la oss se på de forskjellene som kan endre budskapet eller forståelsen av det.

BETYDNINGSFULLE FORSKJELLER BLIR GRANSKET

For å forstå disse forskjellene er det viktig å bruke tid for å se hva som har skjedd, hvorfor det er gjort endringer, og ikke minst når det ble gjort.

UBETYDELIGE FORSKJELLER

- **FORSKJELLER I STAVEMÅTER:**
Eksempel: navnet Johannes på gresk kan staves *Ioannes* eller *Ioanes* eller *Iona*
- **DEN GRESKE ARTIKKELEN:**
Eksempel: (the) Jesus talk to (the) Peter and to (the) John
- **FORSKJELLER PÅ ORD REKKEFØLGE:**
Eksempel: *Kristus Jesus* eller *Jesus Kristus*

JOHANNES 21:15

Tekst fra *Codex Sinaiticus*

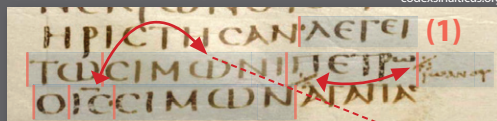
ΛΕΓΕΙ	ΤΩ	ΣΙΜΟΝΙ
Sa	til	Simon

ΠΕΤΡΩ	Ο	ΙΗΣΟΥΣ
Peter	(han)	Jesus

ΣΙΜΟΝ	ΙΩΑΝΝΟΥ
Simon	av Johannes

Codex Sinaiticus

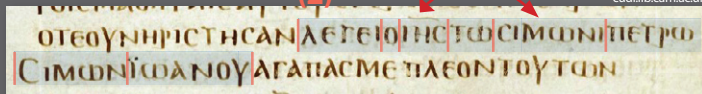
codexsinaiticus.org

Codex Bezae

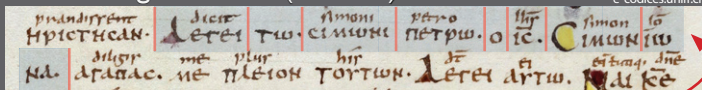
(2)

cucl.lib.cam.ac.uk

Codex Sangallensis 48 (Δ Delta)

e-codices.unifr.ch

Eksemplet fra Johannes 21:15 over viser at det er forskjeller mellom *Codex Sinaiticus*, *Codex Bezae* og *Codex Sangallensis 48* (også kalt *Codex Delta*, som er på gresk og latin). Alle begynner med ordet for «sa» (gresk *legei*) men så skjer det en forandring mellom *Codex Sinaiticus* og *Codex Bezae* (*Codex Delta* har den samme ordlyden som *Sinaiticus* untatt navnet for Johannes på slutten av den uthevede teksten). *Sinaiticus* (1) sier (merket i lyseblått) «**Sa til Simon Peter (han) Jesus, Simon (sønn) av Johannes**», mens *Bezae* (2) sier (merket i lyseblått) «**Sa den Jesus til Simon Peter, Simon av Johannes**». På gresk så kan man skrive i nesten hvilken rekkefølge man vil uten å endre tanke, da substantiv bøyes etter kasus - bøyingsformer som viser ordets funksjon i setningen.

En annen forskjell er hvordan det som kalles *nomina sacra* (forkortelser av hellige navn) er gjengitt. På *Sinaiticus* er navnet Jesus forkortet som ΙΗΣΟΥΣ (forkortelse for *Iesous*, der den første og siste bokstaven er med). Men i *Bezae* er det ΙΗΣ (forkortelse for *Iesous*, der den første og andre og siste bokstaven er med i forkortelsen). Men dette er heller ikke noe som forandrer noe, da dette bare er måten navnet ble forkortet på i gamle håndskrifter, men det fortsetter å være navnet på Jesus.

Vi har også en forskjell i navnet til Johannes. I *Sinaiticus* ble navnet satt i marginen med et tegn som belyste det, da avskriveren glemte å få den med i første omgang. Navnet ble da stavet *Ioanou* i genitiv form (eieform, «av [sønn] Johannes»), samme i *Bezae*, men i *Delta* ble det stavet *Iona*. Heller ikke dette forandrer noe i selve innholdet av det som formidles.

Det er blitt lagt til flere ord og setninger, og noen ganger hele vers, som har blitt grundig studert av forskere. De har konkludert med at disse har blitt tilføyd på et senere tidspunkt, og kalles for «interpolasjoner». Andre er lengre passasjer som har blitt interpolert, det vil si at avskrivere la til ekstra informasjon som de mente manglet. Mange av disse ekstra opplysningene som har blitt lagt til er noen ganger først satt som kommentarer i margen til teksten, men senere blitt tilføyd i selve hovedteksten.

Det er spesielt to passasjer som har blitt gransket mye. Det er den som er plassert i Markus evangelium kapittel 16:9-20, og det som de fleste oversettelser gjengir i Johannes 7:53-8:11. Flere bibeloversettelser tilføyer kommentaren i fotnoter som beskriver at passasjene ble lagt til på et senere tidspunkt. For eksempel, i en fotnote til *Bibel 2011* av Markus 16:9 sies det: «Versene mangler i de eldste håndskrifter». En lignende ordlyd finner vi i en fotnote som gjelder Johannes 7:53 (*Bibel 2011*).

La oss ta som et eksempel **Johannes 7:53-8:11**¹². Passasjen er kjent som «Kvinnen som ble grepet i ekteskaps-

¹² Se *New Testament Text and Translation Commentary*, Philip W. Comfort (2008) hvor denne passasjen kommenteres. Se også boken *To Cast the First Stone: The Transmission of a Gospel Story*, Tommy Wasserman og Jennifer Knust (2018) for en historisk gjennomgang av denne passasjen.

VERS SOM BLE LAGT TIL

Matteus 17:21; 18:11; 23:14

Markus 7:16; 9:44, 46; 11:26; 15:28

Lukas 17:36; 23:17

Johannes 5:4

Apostlenes gjerninger 8:37; 15:34; 24:7; 28:29

Romerne 16:24

brudd» (eller utroskap), *Pericope Adulterae* på latin. Den forteller om en kvinne som ble ført til Jesus av fariseere og de skriftlærde fordi hun hadde blitt grepet i ekteskapsbrudd. De lovkyndige fariseerne siterte fra Moseloven og mente at kvinnen måtte steines. Jesus svarte ikke med en gang men fortsatte å skrive på jorden, noe han drev med når disse kom til ham. Når de som var ute etter å sette Jesus på prøve og fortsatte å spørre ham om hva som måtte gjøres med kvinnen, sa Jesus de kjente ordene ifølge denne passasjen: «*Den av dere som er uten synd, kan kaste den første steinen på henne.*» De begynte da å gå sin vei en etter en, og når han ble alene med kvinnen så skal Jesus ha sagt: «*Kvinne, hvor er de? Har ingen fordømt deg?*» Hun svarte: «*Nei, Herre, ingen.*» Da sa Jesus: «*Heller ikke jeg*

BETYDELIGE FORSKJELLER

- Ord, fraser og setninger som er blitt lagt til eller endret
- Vers og store passasjer som er blitt lagt til

fordømmer deg. Gå bort, og synd ikke mer fra nå av!» (Bibel 2011). Som rammen på side 9 viser, er både de interne og eksterne beviser grundig undersøkt av tekstforskere når det gjelder denne passasjen. Konklusjonen er at den er blitt lagt til på et senere tidspunkt som en interpolasjon, og er derfor ikke en del av den opprinnelige teksten.

Hvis passasjen fjernes fra oversettelser vil det oppstå et hull i versinndelingene. Mange bibeloversettelser velger derfor å ha denne passasjen med, men med en fotnote som forklarer at den mangler i de eldste håndskriftene. Når vers mangler i en oversettelse blir det ikke lett å forstå hvorfor disse er blitt «fjernet» fra Bibelen (se vers som er listet i rammen på side 7). Da er det viktig å ha forhåndskunnskap om historien til versinndelinger, og forstå at disse ikke var med opprinnelig, men ble satt inn senere som hjelpemidler. Det å ha kjennskap til når versinndeling kom inn i teksten til NT er til stor hjelp. Som det beskrives i rammen *Versinndeling som hjelpemiddel*, så vises det at den første utgaven til Erasmus i 1516 ikke hadde versinndelinger. Italieneren Santes Pagninus prøvde seg med inndeling av vers i 1528, men da ble den ikke allment akseptert. Senere kom den franske trykkeren Robert Estiennes

(Stephanus) versinndeling i margen til sin gresk-latinske utgave av NT i 1551. I hans latinske bibelutgave i 1555 kom versinndelingen inn i selve teksten, og fra da av har dette blitt standarden.

KAN VI STOLE PÅ OVERLEVERINGEN?

Etter å ha gjennomgått teksthistorien og hva tekstforskere har funnet, har vi bedre grunnlag for å konkludere, selv om det er mye mer vi kunne ha drøftet og kommentert. Ja, det er blitt gjort endringer og feil, men disse er blitt oppdaget. Det teksthistorien viser er at budskapet til NT er utrolig godt bevart. Den kjennskapen forskere hadde på 1500-tallet til de få håndskrifter som var tilgjengelig for dem på det tidspunktet, viser at de gjorde et formidabelt arbeid med å forsøke å rekonstruere teksten. Siden Erasmus, Stephanus, Beza og John Mills tid har det blitt gjort mange flere funn og mye mer forskning innen dette område. Tekstforskere har fått bedre kunnskap om flere håndskrifter gjennom grundig studium av dem, spesielt etter som flere papyrus håndskrifter har blitt funnet. Etter å ha sett på teksthistorien til NT er konklusjonen at vi med all tydelighet kan stole på overleveringen av Det nye testamentet.

A. G. desember 2019

Beretningen om kvinnen som ble grepet i ekteskapsbrudd (Johannes 7:53-8:11)

EKSEMPEL

INTERNE BEVIS

- Passasjen avbryter og forstyrrer tankestrømmen mellom 7:52 og 8:12
- Ordet «igjen» i vers 12
- Vokabular og stil er ikke gjenkjennelig til å være fra Johannes

Av Rembrandt

Hvorfor er det stilt spørsmål om denne passasjens autenticitet? Forskere i tekstkritikk (en vitenskap som har som mål å gå tilbake til den opprinnelige eller tidligste teksten gjennom å lage en rekonstruksjon av denne) har undersøkt spesielt to forhold, det som de kaller interne og eksterne bevis (se oversikten *Interne bevis* over og oversikten *Eksterne bevis* under). **Interne bevis** er å se om en frase eller passasje passer inn i en konkret kontekst eller sammenheng,

og da ser man også på vokabular, skribentens ordvalg osv. Ved **eksterne bevis** undersøker man håndskriftmaterialet til den aktuelle frasen eller passasjen, og ser om denne forekommer i de eldste manuskripter og sammenligner kopiene. Passasjen om «Kvinnen som ble grepet i ekteskapsbrudd» har gjennomgått denne grundige undersøkelsen, hvor både det interne og eksterne bevisene viser at passasjen er blitt lagt til senere som en tilføyelse.

EKSTERNE BEVIS

- Passasjen finnes ikke i de eldste håndskriftene
- Passasjen er på forskjellige steder i en del manuskripter og med flere tekstvarianter
- Marghenvisninger til noen håndskrifter signaliserer at passasjen ikke er autentisk
- Ikke med i følgende håndskrifter: P66, P75, 01, B, L, N, T, W, X, Y, Δ, Θ, Ψ, 0141, 0211, 22, 33, 157, 213, 397, 713, 799, 821, 849, 865, 1241, 1424
- I minuskelhåndskriftene 225 og 1128 er passasjen mellom Joh. 7:36 og vers 37
I minuskelfamilien f1 er den etter Joh. 21:25
I minuskelfamilien f13 er den etter Luk. 21:38
I minuskelhåndskrift 1333 er den etter Luk. 24:53
- Majuskelhåndskrift E (Codex Basilensis)
Joh. 8:2-11 har notat som beskriver tvil
Majuskelhåndskrift A (Codex Tischendorfianus III)
Joh. 8:3-11 har notat som beskriver tvil

VERSINDELING SOM HJELPEMIDDEL

NT
gresk-
latin

1516

Erasmus
1. utgave

Latin
Bibel

1528

Santes
Pagninus

NT
gresk-
latin

1551

Robert
Estienne
(Stefanus)

Latin
Bibel

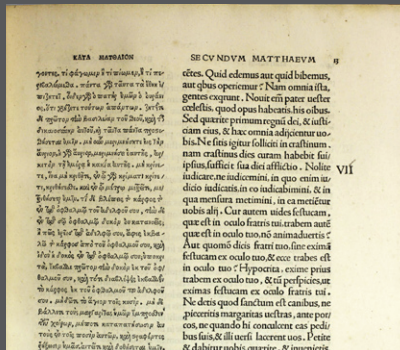

1555

Versinndelinger

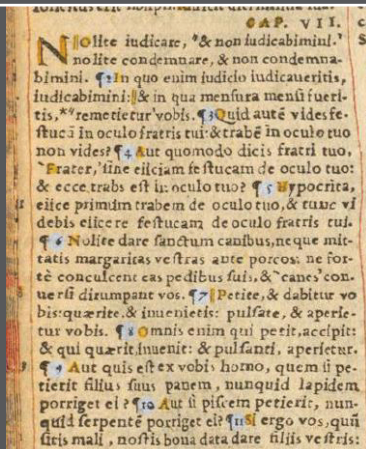
Versinndelinger
i margen

Versinndelinger
i teksten

Erasmus 1516 (Matteus 7)
uten versinndeling

csntm.org

Stephanus 1555 (Matteus 7)
med versinndeling
standardisert fra da av

TEKSTKRITIKK NT GJENNOM TIDEN

NOEN VIKTIGE FUNN

			
1844(59)	1897-	1931	1952
Codex Sinaiticus	Oxyrhynchus papyrus	Chester Beatty	Bodmer papyrus

NOEN VIKTIGE STANDARDTEKSTER

												
1516	1519	1522	1550	1707	1734	1831	1872	1881	1898	1963	1979	2012
Erasmus 1.utgave	Erasmus 2.utgave	Erasmus 3.utgave	Estienne (Stefanus)	Mill	Bengel	Lachmann	Tischendorf	Westcott Hort	Nestle 1.utgave	Nestle-Aland 25	Nestle-Aland 26	Nestle-Aland 28

Tidslinjene over (som ikke er fullstendige) gir en enkel oversikt over viktige funn av greske håndskrifter, og standardtekster siden trykkpressen. Et viktig funn er *Codex Sinaiticus*. I denne har hele teksten til NT (fra Matteus til Åpenbaringen) blitt bevart, og daterer seg til midten av det 3. århundre. Et annet viktig funn er *Oxyrhynchus papyrushåndskriftene* oppdaget i den egyptiske byen Oxyrhynchus fra 1897. Det består av ca. 500.000 papyrus fragmenter og noen av disse er fra NT. Kun ca. 10 % av denne samlingen har blitt identifisert og publisert. *Chester Beatty-papyri* er en annen stor samling papyrushåndskrifter med tekster fra GT og NT. Her finner vi tidlige papyrushåndskrifter til evangeliene (P45) og Paulus brev (P46). *Bodmer papyrussamlingen* er også interessant, da den inneholder en av de tidligste manuskripter til Johannes evangelium (P66) og Lukas/Johannes evangelium (P75).

Når humanisten Erasmus ga ut det gresk/latinske NT i 1516 var det lite man viste om overleveringen til NT. John

Mill ga ut sin tekst i 1707 med forskjeller i håndskriftene i fotnotene, og siden da har det blitt gjort mange funn. Karl Lachmann var den første som avvek fra *Textus Receptus* i sin utgave av NT, etter å ha prøvd å rekonstruere teksten ut ifra gamle greske og latinske håndskrifter som var tilgjengelig. Westcott og Hort, to engelskmenn, brukte i prinsipp kodeks *Vaticanus* og *Sinaiticus*, og ga ut sin tekst i 1881. Denne har påvirket tekstforskere siden da. Den tyske forskeren Eberhard Nestle ga ut en gresk tekst i 1898, basert på Westcott/Hort, Tischendorf og en annen gresk utgave, og brukte ikke greske håndskrifter, men bare sammenlignet trykte greske utgaver. Nestle familien utviklet sine metoder, og fra utgave nr. 25 (med Kurt Aland i forskergruppen) var det greske kilder som ble undersøkt til fotnoteapparatet. Fra nr. 26 var det den bibelske greske teksten som ble rekonstruert ut i fra greske håndskrifter. Nestle-Aland utgavene har brukt de eldste papyrushåndskriftene i sin rekonstruksjon, og er blitt standarden for oversetterne av NT i dag.